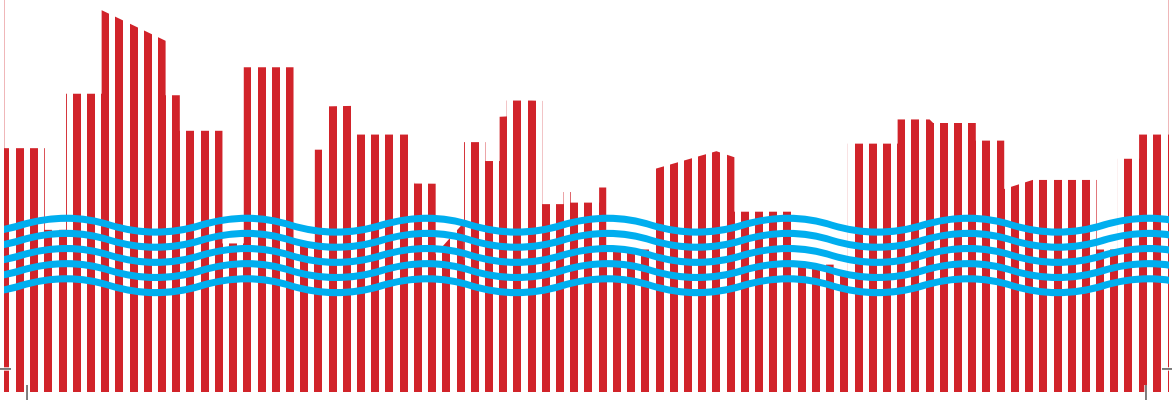

2020

BLÄCKCHARMNOSTALGIVASSATÄNDER #3 MAJ 2019

MÄRLÖRENAM

REDAKTÖR

Stefan Zachrisson

FORM

Magnus Häglund magnus.haeglund.se

MEDVERKANDE

Anna-Karin Brus, Petter Eklund, Jonas Ellerström, Marie Fjellborg, Elin Franzén,
Magnus Haglund, Petter Herbertsson, Elias Hillström, Mattias Holmberg,
Torbjörn Håkansson, Lars Jacobsson, Mattias Jonsson, Klas Senatus Sjögren, Anders Sveen.

BCNVT

Bläck Charm Nostalgi Vassa Tänder

c/o Zachrisson

Höstgatan 33

126 37 Hägersten

bcnvt.se

bcnvt.bandcamp.com

bcnvt.info@gmail.com

VÄRLDEN AV

BLÄCKCHARMNOSTALGIVASSATÄNDER # 3 MAJ 2019

Maj 2019

Detta fanzine handlar om något som ännu inte finns: 2020-talet.
Hejdå 2010-talet – välkommen till världen av i morgon!

Världen av i morgon	4
MAGNUS HAGLUND	
Undergång, utopi & ekvilibrist	8
TOMAS BODÉN, ANNA-KARIN BRUS, TORBJÖRN HÅKANSSON OCH STEFAN ZACHRISSON	
Simulation, deep learning & kontroll	12
KLAS SENATUS SJÖGREN	
Lyckliga och spöklika	14
PETTER EKLUND	
En ådässa från stjärnornas abyss till placentans drönkammare	16
ANDERS SVEEN	
Springtime in the year of the apocalypse	20
ELIAS HILLSTRÖM	
Bullerjazz 2020	22
JONAS ELLERSTRÖM	
100 år bakåt och 10 år framåt	26
ELIAS HILLSTRÖM	
Musikåret 2025	28
MATTIAS JONSSON	
The shock of the new	29
En ny sorts kommunikation	30
PETTER HERBERTSSON OCH ELIN FRANZÉN	

VÄRLDEN

AV MAGNUS HAGLUND

"No culture emerges ex nihilo, nothing comes out of nothing, there's always a relationship to the past; it's a question of whether that relationship is a passive one where it's simply a matter of imitating and repeating, or an active one where a different kind of repetition is at stake."

Mark Fisher, introduktion till antologin *Post-Punk Then and Now* (ed Gavin Butt, Kodwo Eshun, Mark Fisher, Repeater Books, 2016)

KOMMER DET NÅGOT NYTT? En ny musik, en ny litteratur, en ny känsla? Det är en gammal sanning att de överraskande uttrycken, de som leder framåt och skapar nya konstnärliga spänningar, föds ur brottandet med klassiska formproblem. Vägen till de nödvändiga förnyelserna går inte sällan via perspektivförskjutningar och omkastningar av etablerade stilhierarkier. Man går tillbaka för att kunna gå vidare.

Så var det när Kurt Weill och Bertolt Brecht skapade *Tolvskillingsoperan* 1928, med prototyp i John Gays då 200 år gamla *Tiggarens opera* från 1728. Och precis som Gay använde sig Weill och Brecht av gatuverklighetens intressekonflikter och kolliderande ljudvärldar. Det ena står verkligen mot det andra. Positivhalarmelodier, schlaggerrefränger, jazzrytmer. Polismakten i symbios med de kriminella, de svarta pengarna som blir vita. Barockens formspråk och nysaklighetens torra skärpa. De skarpa ironierna som gör fraser-na tvetydiga, motstridiga.

Det finns en frånhet över *Tolvskillingsoperan* som får en att haja till, en direkthet som gör att melodierna och berättandet går under ytan, förbi de rationella förklaringarna, rätt ner i det undermedvetna. Den förebådande känslan av kommande undergång och sammanbrott möter serier av melodiska känslolosamheter. Det är så musiken kan berätta om råheten i samhällsspelet, cynismen, utbytet av varor och tjänster, fascismen som väntar runt hörnet.

Jag har alltid dragits till det här uttrycket, till den märkligt stillastående känslan i balladen om den sexuella lydnaden, och detsamma gäller "Salomonsång", "Ballad om frågan om vad som håller människan vid liv" ("Käket först, sedan moralen") och sången där Sjörovarjenny sjunger om skeppet med de åtta seglen och de 50 kanonerna. Det är som om musiken berättade om tidens och samhällets insidor, om det som rör sig innanför förförelserna och förlusterna, skrävlandet och skräptankarna. Klangerna fångar det som går sönder, mitt i det som är vackert.

Jag är inte ensam om lockelsen förstås. På omslaget till Bob Dylans *Bringing It All Back Home* ligger en skiva med Lotte Lenyas tolkningar av Kurt Weills sånger på armstödet till fåtöljen, tillsammans med album av Robert Johnson, The Impressions, Lord Buckley, Ravi Shankar, Eric von Schmidt och en singel med Françoise Hardy (och dessutom: en bok med berättelser av Borges, den kinesiska orakelboken I Ching, samt exemplar av Ira Cohens tidskrift Gnaoua och Time Magazine). Brechtpåverkan fanns där tidigt och en sång som "When the Ship Comes In", på *The Times They Are a-Changin'*, är troligtvis ett svar på Sjörovarjennys visa.

Ett mer sentida exempel är de många sånger av Nick Cave som står i tacksamhetsskuld till Weill och Brecht, något som om inte annat blir tydligt när låtarna dyker upp i teveserien *Peaky Blinders*. Den värld där gangsterfamiljen Shelby

MAHAGON

rör sig påminner i flera avseenden om det som skildras i *Tolvskillingsoperan*. Serien tar sin början strax efter första världskriget och kommer, när den når sitt slut, att befinna sig på kanten till andra världskrigets utbrott. De på en gång råa och stiliserade våldsinslagen, och de dubbla måttstockar och ömsesidiga affärsförbindelser som gör den undre världen och det etablerade samhället till varandras spegelbilder, får sina särskilda preciseringar när Nick Caves mördarbalader och illusoriskt ålderdomliga bluesnummer börjar ljuda. Det upprättas en samtidskontakt, en förskjutning i tidsupplevelsen, en nödvändig distansering som hör ihop med uttrycket i *Tolvskillingsoperan*. Genom att ta ett steg tillbaka har musiken kommit närmare en mänsklig problematik där det som kan förefalla gammalt plötsligt blir alldeles nytt.

Men är metoden som Weill och Brecht använder sig av i *Tolvskillingsoperan*, och i uppföljningsverket *Staden Mahagonnys uppgång och fall* från 1930, verkligen applicerbar på de ljud- och bildsammanhang där vi befinner oss, närmare 100 år senare? Det politiska och estetiska virrvarret, som var en så viktig förutsättning för det kärva och provocerande uttrycket, går naturligtvis inte att reproducera. Men sättet att göra bruk av allhandla stilbrott och sarkastiska parodier, i kombination med en tät, kontrapunktisk form, är i högsta grad relevant, nu när ett nytt 20-tal står för dörren.

Det senaste decenniet har varit en lång och

utdragen period av personcentrerings, medieexponerings på medieexponeringar, som successivt har tunnat ut det som sägs och hörs, om det så rör sig om autofiktion, hip hop eller olika retrorepliker på tidigare stiluttryck. Men kanske är en

**VÄGEN TILL DE NÖDVÄNDIGA FÖR-
NYELSERNA GAR INTE SÄLLAN VIA
PERSPEKTIVFÖRSKJUTNINGAR OCH
OMKASTNINGAR AV ETABLERADE
STILHIERARKIER. MAN GÅR TILL-
BAKA FÖR ATT KUNNA GÅ VIDARE.**

förändring på väg att ske, en övergång till den kritiska skärpa och aktiva läsning av det förflutnas former som Mark Fisher efterlyser i det inledande citatet. Det finns ett uppdämt behov av en saklighet och torrhet i tonfallen, men också en direkthet där vissa saker sägs utan omsvep. En ny dokumentarism kanske, men alla dessa ord och definitioner är samtidigt en del av problemet. Det sägs så mycket, det uttrycks så litet. Det som behövs är nya nollpunkter, nya energier. Här kan 1920-talet fungera som en resonansyta och ett av de viktigare exemplen utgörs av den tidige Kurt Weills aktiviteter.

Som elev till tonsättaren Ferruccio Busoni (1866–1924) var Kurt Weill djupt förtrogen med de nyklassicistiska och nysakliga ideal som kom att omforma och påverka den modernistiska musikens olika utvecklingsskeden strax efter 1920. Han rörde sig i samma kretsar som tonsättarna Hanns Eisler och Paul Hindemith, dirigenterna Erich Kleiber och Otto Klemperer, konstnärerna George Grosz och John Heartfield och författarna Karl Kraus och Alfred Döblin. En intellektuell smältdegel där idéerna om konsten står i nära dialog med de politiska förloppen. Diskussioner, artikulationer, omformuleringar. Hur skall man förhålla sig till oredan, våldet, motsättningarna?

Hur gestaltas spänningen mellan formmässig stringens och en orenhet i uttrycken, är det ena en förutsättning för det andra?

Från Busoni hämtar Weill de utmanande och kreativa läsningarna av tidigare generationernas musik, alltifrån Bachs kontrapunktiska stil och Mozarts operauppfattning till de folkliga traditionernas koraler, dansrytmer och schlagermelodier. Allt det här återkommer i *Tolvskillingsoperan*, men inte som pastischer eller enkla ironier, utan som ett sätt att frilägga olika uttrycksfält och ställa dem mot varandra. Melodi, rytm, rum, människor. En värld växer fram, komplex och tydlig, fysisk och oberäknelig, ungefär på samma sätt som i Alfred Döblins roman *Berlin Alexanderplatz*, utgiven ett år senare, 1929.

För att komma in på den historiska kontext som *Tolvskillingsoperan* hör ihop med, läser jag Aldous Huxleys roman *Kontrapunkt* från 1928. Det kan synas som en omväg eller ett sidospår, men det finns fascinerande paralleller mellan boken och Weills och Brechts sångspel, inte bara i det faktum att de når offentligheten ungefär samtidigt och att båda utspelas i London. Den satiriska skärpan och det distanserade sättet att låta olika personers utsagor och käftande bilda ett flöde av påståenden och motpåståenden, får samhället att framträda som en enda stor pratmaskin. Och samtalen fortsätter, i salongerna och ute på gatan,

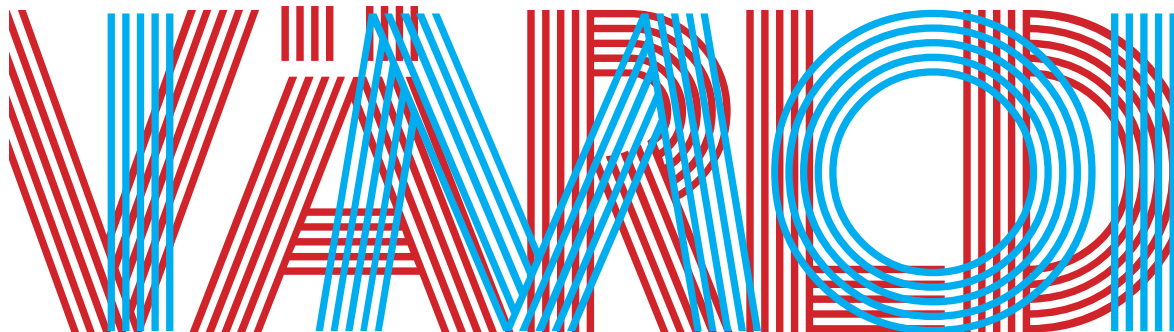
upptrivna, påstridiga, parodiska. Men det som romanen fångar är också närheten till våldet.

Profotascistledaren Everard Webley håller politiska möten i Hyde Park där han inför sin rörelse, De brittiska frimännen, häcklar demokratin. ”De brittiska Frimännens uniform är grön. Det är Robin Hoods livré, de fågelfrias dräkt. Ty i denna dumma demokratiska värld stå vi utanför lagen /.../ Den demokratiska ordningens lag går ut på

HÄR FINNS DEN PRECISA SARKASMEN OCH DE SKARPA IAKTTAGELSENA AV KLASSAMHÄLLET, DE AVSKALADE KLANGBILDERNA SOM GÖR UTTRYCKET PROVOVERANDE TYDLIGT, DE FÖRFÖRISKA MELODIERNA SOM SKAPAR ETT BRÅDDJUP, EN SVINDLANDE SVÄRTA. SOM SAGT: 20-TALET STAR FÖR DÖRREN.

en standardisering av mänskligheten, det är en sänkning av hela mänskligheten ned till det lägsta allmänna planet. Dess religion utgör en dyrkan av genomsnittsmänniskan. Vi fågelfria tro på olikhet och mångfald, på en aristokrati, på en naturlig hierarki.”

Till det intressantaste i romanen hör användningen av musik. Under en jättelik mottagning i närheten av Pall Mall tränger tonerna från en av Bachs orkestersviter in i de olika samtalen, ibland som ett avlägset brus, ibland som mer tydligt kontrapunktiska kommentarer. Långt senare i romanen, efter att två av huvudkaraktärerna, forskarassistenten Ilidge med kommunistiska sympatier och den dekadentintellektuelle Maurice Spendrall, utfört ett mord på Everard Webley, kommer Spendrall att spela upp sida efter sida av den tredje satsen i Beethovens a-mollkvartett opus 132 på en trattgrammofon för författarvännen Mark Rampion,

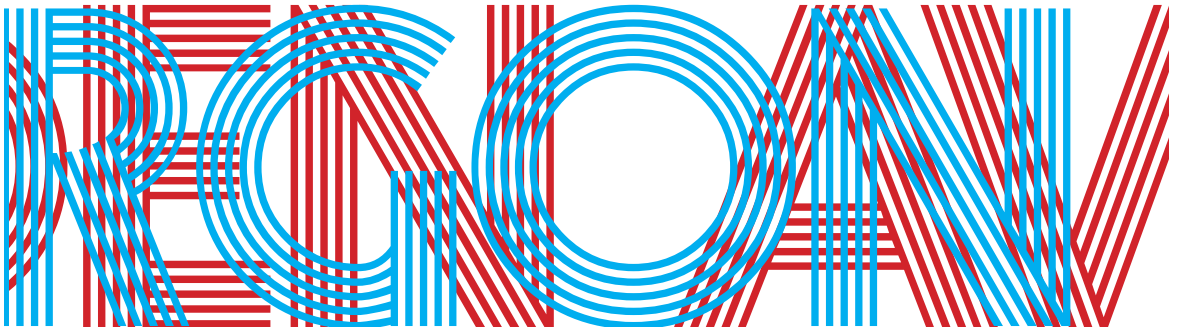
vagt baserad på D.H. Lawrence. Högtidligheten i den ljuva koralmelodin som återkommer tre gånger, "Heiliger Dankgesang eines Genesenen an die Gottheit, in der Lydischen Tonart", griper in i samtalet närmast som en filmmusikeffekt. Och precis när musiken nått sin höjdpunkt, med celesta och genomskinliga klanger, knackar det på dörren. Tre grönklädda medlemmar i Frimännen skjuter Spendrall i tamburen med varsin pistol, i tinningen och mot bröstet. "I de långt utdragna tonerna blev himmeln än en gång den absoluta vilans, den stilla och fridfulla konvalescensens boning. Långdragna toner, ett ackord som upprepades, förlängdes, svävade klart och rent och höjde sig lätt och utan ansträngning allt högre och högre. Men plötsligt tystnade musiken; man hörde ingenting annat än nålens skrapande mot den roterande skivan."

Parallellt med *Kontrapunkt* läser jag de passager i Elias Canettis memoarskildring *Facklan i örät*, där författaren befinner sig i Berlin och bland annat är med om uruppförandet av *Tolvskillingsoperan* på Theater am Schiffbauerdamm i augusti 1928. Bara några veckor före premiären är det fortfarande oklart vad verket skall heta. Brechts ursprungsnamn är *Slödder*, och Canetti förhåller sig avvaktande till det han uppfattar som en cynism i karaktärsskildringen, den uppenbara råheten i de estetiska effekterna.

"Det var en raffinerad, kyligt beräknad föreställning. Den gav ett så exakt uttryck för detta Berlin som det över huvud taget var möjligt. Människor jublade *åt sig själva*, detta var just de och de gillade sig själva. Först kom *deras* käk, sedan deras moral, bättre skulle ingen av dem ha kunnat

uttrycka saken, det accepterade de ordagrant. Om det är satirens uppgift att gissla människor för den orätt som de representerar och begår, för deras usla egenskaper som växer till och fortplantar sig som rovdjur, så blev här tvärtom allting som man annars skamset söker dölja förhårligt: mest träffsäkert och effekt var det medlidandet som förhånades. Visserligen var alltsammans bara övertaget och kryddat med några nya råheter men just råheterna var det äkta i anrättningen. En opera var det inte, inte heller vad det hade varit från begynnelsen: en satir över operan, det var en operett och det var det enda oförfalskade i verket. Gentemot Wienoperettens sötaktiga form, i vilken folk ostörda återfann allt vad de önskade sig, hade här skapats en annan, en berlinskt präglad form, med hårdhet och skurkaktighet och banala försök att ursäkra detta, något som man förmodligen inte önskade sig mindre, snarare långt mer än de där sötsakerna."

Hur skulle det vara om något liknande skapades i dag? Det som allra tydligast pekar i Tolvskillingsoperans riktning är några nya sånger med Pet Shop Boys, publicerade på Youtube i februari 2019: "What Are We Going to Do About the Rich" och "Give Stupidity a Chance". Här finns den precisa sarkasmen och de skarpa iakttagelserna av klassamhället, de avskalade klangbilderna som gör uttrycket provocerande tydligt, de förföriska melodierna som skapar ett bråddjup, en svindlande svärta. Som sagt: 20-talet står för dörren. ■

UNDERGÅNG & UTOPI OCH EKUILIBRISM

AV STEFAN ZACHRISSON

Den 24 mars träffade vi **TOMAS BODÉN** (*Civilistjängel, Differnet*), **ANNA-KARIN BRUS** (*Köttinspektionen, Differnet*) och **TORBJÖRN HÅKANSSON** (*The Embassy*) på Ullåkers i Uppsala – ett före detta mentalsjukhus som numera bland annat huserar Anna-Karins ateljé och Tomas studio – för ett rundabordsamtal om 2020-talet; om förhoppningar, orosmoln och hur musik och konst kan fortsätta att vara relevant.

STEFAN ZACHRISSON:

Dystopi eller utopi eller business as usual? Vad tänker ni på när ni tänker på 2020-talet?

TORBJÖRN HÅKANSSON: Undergång-
en och utopin hör ihop på något vis – det ena ger det andra. Men om man tänker på realism och Hans Rosling, då är det ekvilibris, business as usual. "Det är trots allt ganska bra, låt oss fortsätta som det är, vi har ju ändå uppnått något." Det tycker jag är det farligaste, att man är nöjd med det som finns.

ANNA-KARIN BRUS: Går man bara två generationer tillbaka så fanns det en helt annan medvetenhet. Mormor hade ett ställe med kompost, med dagmaskar. Hon var undernärd när hon var liten. Vi har tappat kontakten med det där och tar mycket för givet.

TH: Det är därför vi frossar. Speciellt våra föräldrar frossar som satan. Det är för att deras föräldrar hade det så dåligt, förmodligen.

SZ: Befinner vi oss i framtiden nu?

TH: Jag tycker att vi kan lägga ner framtidsbegreppet. Vi har fått smart phones och en förenkling av vardagen. Men vi har inte blivit mer sofistikerade, vi har inte uppnått någonting. Begreppet måste ju

"JAG TYCKER ATT VI KAN LÄGGA NER FRAMTIDSBEGREPPET. VI HAR FÅTT SMART PHONES OCH EN FÖRENKLING AV VARDAGEN. MEN VI HAR INTE BLIVIT MER SOFISTIKERADE."

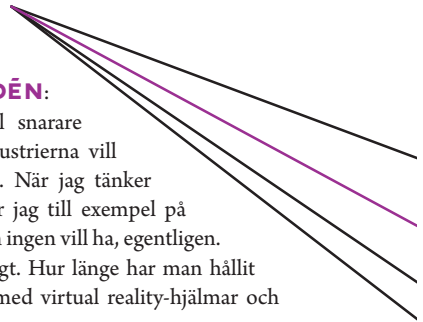
TORBJÖRN HÅKANSSON

innebära att livet förändras på något sätt?

TOMAS BODÉN:

Framtiden är väl snarare den idé som industrierna vill bestämma åt oss. När jag tänker på framtid tänker jag till exempel på tjetat om VR. Som ingen vill ha, egentligen. Det är lite konstigt. Hur länge har man hållit på med det där med virtual reality-hjälmor och fantasy?

TH: Ballard och Gibson och dystopiska framtidsscenarier med miljöförstöring och oligarker som äger allting i princip och inga stater som har någon makt längre. Där är vi nästan nu. Stater får mindre och mindre makt och politiker är mer managers än något annat, kontaktskapare. Företagen är större än någonsin. Matproduktionen i världen är väl fem storföretag, vi har bara två olika typer av potatis, grödorna är färre och färre, djurarterna försvinner i ett rasande tempo.

SZ: Påverkar detta ert skapande? Eller är det mer en verklighetsflykt, nödvändig för att kunna leva över huvud taget?

AKB: Hittills har det bara varit eskapism, för mig. Men nu börjar det kännas mer angeläget att kommunicera det jag tycker. Jag måste bli mer delaktig i det här samhället. I bilderna i min kommande utställning använder jag jättemånga olika arter. Det lärde jag mig när jag pluggade biologi – att mångfald är det viktigaste. Och den försvinner i och med att arter utrotas.

TH: En annan sida av samma mynt som eskapismen är motkulturen. Att göra någonting av sina åsikter, att göra någonting aggressivt, eller uppmuntra till motstånd. Eskapismen kan ju också vara en glad fest, en skön natt ute när man bara får energier. Och det kan också vara ett konstverk som är genomtänkt och har ett budskap. Båda drivkrafterna kommer nog vara väldigt starka på 2020-talet.

Vi lyfte fram en symbol på vår senaste LP, på etiketten. En ekoterroriströrelse från 1990-talet som hette Earth First. De blev ju strypta av CIA snabbt som tusan. De var innan Umeå-veganerna. De agerade mot industriell köttproduktion men främst mot företag som skövade skog och ekosystemet, inte mot enskilda individer. Inte moralperspektivet utan mer action. Jag börjar fundera på att ha ekocentrism som en utgångspunkt istället för humanism, att man sätter natursystemet före människan.

SZ: Jag tänker på Mark Fishers formulering om "It's easier to imagine the end of the world than to imagine the end of capitalism".

Torbjörn Håkansson, Tomas Bodén,
Anna-Karin Brus. FOTO: Stefan Zachrisson

"MAN MÅSTE FÖRSÖKA FÖRESTÄLLA SIG EN TID DÄR

TB: Det får mig direkt att tänka på Adorno och *Minima Moralia*. Han skrev ju om det där redan på 1940-talet. När samhällsstrukturen hårdnar då mjuknar naturen. Tanken att det inte går att göra åt vissa saker är så absurd. "Klimatet kommer vi att fixa, naturen kan vi forma."

TH: Jag har sett ganska mycket kids nu med burners, utan att vara knarkdealare. Det kommer i vissa kretsar en motkultur mot de här tekniska prylarna, som redan nu känns ålderdomliga faktiskt. Hämmande. Varför ska man sitta med den här lilla världen (*pekar på sin smart phone*), när man kan gå ut och träffa folk? Det tror jag på på 2020-talet.

AKB: Ju mer övervakad man känner sig desto mindre vill man ha en sådan där. Man vill inte ha Stasi i fickan.

Mark Fisher sa också någon variant på Sex Pistols "No future". "*Nuförtiden är ingen utträkad längre, men allt är ganska tråkigt.*" Det stämmer verkligen. Man browsar, så man får inga verkligt starka känslor och det är framtidens stora brist. Man får inte entusiasmen och kraften som man som människa borde känna, som gör en levande.

SZ: Så... vad kommer att hända?

TB: När man är mitt uppe i någonting är det svårt att föreställa sig något efter det. Till exempel Spotify och streaming. Just nu känns det som att det kommer att existera för evigt. För mig är det inspirerande att försöka föreställa sig en tid där Spotify och streaming är retro. Det är samma som när man var mitt uppe i CD-eran, det var som att CD alltid skulle finnas. Nu är det borta.

Det kommer att finnas olika kulturer och i mainstreamkulturen kommer det bli mer av Internet som underhållningskanal. Där tror jag VR ingår, men det är ju inte den kultur där jag ingår. Det gör ju att motkulturen kommer röra sig bort från Internet.

TH: Något som är positivt är att vi har en baby boom nu. Det är många i vår generation som har skaffat barn av någon jävla konstig anledning. Ganska många barn också, 2–3 ungar. Och de växer upp och kommer kräva kultur och fester och de kommer starta subkulturer. Så det kommer finnas mycket folk i Sverige, men de har ingenstans att bo, så de får hitta på något utanför städerna.

Jag tänker mycket på pop som en helhetskultur. Man gör musik men den ska också spelas live. Den ska upplevas tillsammans med andra personer i en miljö utanför ens eget hem. Det kommer alltid göras ny bra musik. Och bra ny musik som återkopplar till gammal musik.

TB: Man kan sakna en situation från början av 00-talet, något slags "popterrorism"; vi kunde göra pop på Fylkingen och noise på popsценerna. Det där tror jag inte funkar alls längre, det har separerats igen.

AKB: Det jag tänker på är communités, där man hittar likasinnade och har större utbyte av varandra. Det är likasinnade men det är också roligt att lura in fler där. Min plan är åka till Sydkorea, jag får väl åka tåg då, och knyta kontakter med den experimentella musikscenen där.

SPOTIFY OCH STREAMING ÄR RETRO." TOMAS BODÉN

TH: Subkulturer kanske är en död term i den vita världen, som traditionellt sett har drivit den popkulturella musikälsningen. Men den är inte död i till exempel i Sydkorea och Afrika. Där är det väl-

digt lokalt baserat kring något slags dansscen. Så om man ser till hela jorden är anglo på tillbakagång och andra kulturer på uppgång. Det är en av de mest hoppfulla aspekterna av 2020-talet. ■

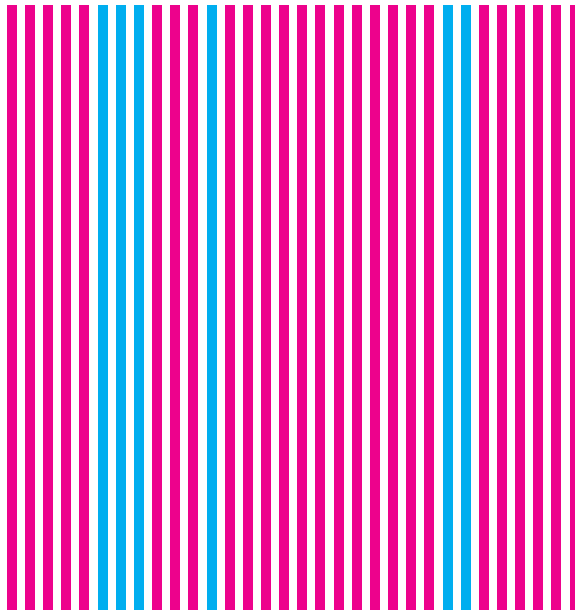
"HITTILLS HAR DET BARA VARIT ESKAPISM, FÖR MIG. MEN NU BÖRJAR DET KÄNNAS MER ANGELÄGET ATT KOMMUNICERA DET JAG TYCKER."

ANNA-KARIN BRUS

SIMULATION, DEEP LEARNING & KONTROLL

Vi skickade ut en förfrågan om medverkan i rundbordssamtalet även till **KLAS SENATUS SJÖGREN**. Han tackade nej till medverkan men med ett medskick:

Till: Stefan (stefan.zachrisson@gmail.com)

Från: Klas

Ämne: Re: Inbjudan till rundabordssamtal

Onekliga spännande och med sådana lösa tyglar kan det bära av var som helst. Med det omåttliga intresset av självförverkligande och modifikation av den mänskliga kroppen och dess genetik ser jag inte det gamla människa-maskin-konceptet som alltför avlägset. Det kan leda till en upplösning av mänskligheten som vi känner den idag. Det blir svindlande och svårgripbart att föra en diskussion när till och med begrepp som "universum" framstår som en begränsad tankekonstruktion.

Som ett av en myriad diskussionsämnen på temat kan diskuteras själva mänskligheten och allt stoff utom och inom henne som en simulation av repetitiva mönster i likhet med hennes DNA. Att fantisera om sådana mönster, inte minst ur estetiskt perspektiv, är intressant. Vikten av simulationer i vid mening kommer att öka.

I musikkontext kan vi exempelvis tänka oss en målsättning i absolut "njutning" givet att vi obegränsat kan nyttja hjärnans synapser i ändlöst nya kombinationer av kemisk informationsöverföring. Ämnet är kanske endast intressant i det fall mänskligheten bevarar sin nuvarande form i någorlunda liknande skick som idag.

"Deep learning" frisätter till stor del tankebegränsningar kring vår egen framtid. Vår utveckling blir avhängig den faktiska och upplevda känslan av kontroll. Själva diskursen kring musik, politik, miljö, ekonomi, hållbarhet, mänsklighet och social interaktion är definierad av graden av kontroll i denna del av maskininläringen. Om graden av kontroll översätts i bevarandet av mänskligheten blir det en stor fråga. Vår tro på mänskligheten ur ett sådant perspektiv blir helt avgörande.

När vetenskapsmän och ingenjörer i den välbeställda staden Boca Raton startade projektet "Ariana Grande" i början på 1990-talet hade de en väl uttänkt plan som inbegrep en humanoid som med hjälp av AI fysiskt och psykologiskt kunde anta olika skepnader för att möta den stora massans behov av modern kommersiell musik och mode. I början av 2019 meddelade chefsdesignern för projektet att den kommersiella delen lyckats över alla förväntningar men att stor besvikelse över algoritmernas begränsning infunnit sig. Den breda populationen i urvalet av träningsdata hade tydligen satt begränsningar ur rent vetenskapligt perspektiv. (Tankeexperiment #1)

Jag känner mig hedrad att du tänkt på mig för det här panelsamtalet men tyvärr kan jag inte delta den 2 maj för jag känner mig lite obekvämt i sammanhanget. Det är en sak att diskutera med bekanta, en helt annan sak att framträda i offentligheten och ge sken av att mina åsikter eller tankar har någon slags vikt för andra. Det kan leda till ganska obehagliga situationer.

/ Klas

LYCKLIGA OCH SPÖKLIGA

AV PETTER EKLUND

HUR KAN TIDEN GÅ SÅ FORT? Redan 2029 och jag stödar i min IKEA Bofast-modul i Strängnäs, i väntan på Transithamn 34. "De grå hamnarna, nu är det dags" skrattar en av mina kamrater, vad snackar han om? Hamn 34 har ingen färg, det är bara en dörr, vita väggar och sen ombord. Sedan lyckoreformen infördes lever de äldre på paradisskepp byggda av överblivna oljetankers; *Oasis Eternity*, *Pearl of Tomorrow*, *Harmony of The Seas*.

Evighetskryssning. Slappna av, vi hjälper dig. Det går rykten om att maten ombord spetsas med livsförkort-

ande preparat, strunt samma, tiden är cirkulär, historien platt kring nuets svarta hål. Ingen vill minnas längre eller besöka kyrkogårdarna. Sjöbegravningarna dränks i musik och champagne, men jag tänker ibland på havsbottnarnas alla döda, de hundratusentals kropparna, långsamt vajande i djupströmmarna. Vilken bok kom det där därifrån? Ekon överallt.

Jag dödastäder i den ombonade kuben, en i raden av transitboenden med sjöglimt. Jag gör hemläxan, tömmer flöden och moln, låter minnen raderas, mina egna och andras. Vem upplevde vad och när hände det? Jag vet inte längre säkert vad jag har varit med om. Var slutade jag och var började du? Vi brukade romantisera om gränser och det fina med främlingar, men sedan chipet installerades är det lite diffust. Vem skriver det här? Hur kändes det att vara lycklig? När var du lycklig? Med mig? Jag har glömt. Formateringen

härskar. Produkternas terror började äntligen vittra efter de stora klimatbesluten 24-25. Good-bye to all that. Vi lärde oss att hitta nya värden. Slogan: "Bara människor gör människor lyckliga. Du är din nästa." Miljökvoterna tvärnitade den internationella turismen och världshandeln. Varför ville vi resa så mycket? Vem valde bilderna vi tog? Skrot i skallen, rester, rost, avlagringar. Jag skrapar ur skålen. The Beatles 15:e album *Everest* har just

släppts. Bolaget insisterar på albumformatet, en sentimental gest från den tid då popmusiken formulerades. Sedan

Beatles återstartades efter nypremiären av den happyklippta *Let It Be*-filmen var det logaritmerna som bakade musiken, det är bara att mixa ur de vanliga kategorierna: Beatles Rest, Beatles Raw, Beatles Expo, Beatles Active, Beatles Silence. Jag vill inte lyssna längre, minns bara musiken från barndomen och känslan av att den rusade framåt i en lätt och vänlig stråle av ljus (*Silly Love Songs*). För tio år sen köpte MP3-generationen 180-gram-splattor innan vinylskivans andra våg dog ut när oljan ströps. Minns ni Record Store Day? Maniska herrar köade vid midnatt för att snappa åt sig en skrynklig bob hund-singel och ett Alex Chilton-album med ohyggliga låtar som *Lies* där 1995 rullar för evigt med blåssektioner vaggande i det hårda ljuset på amerikanska TV-shower. Ad-jöss. Jag plockar ihop tillåtet antal minnen. En låt som aldrig blev klar, en av de vackra skisserna; *Eva Dahlgren* med Webstrarna eller *Pod* med Led

Zeppelin (november 1975) och känslan av att allt är möjligt och står öppet, jag vill begravas till den. Det fanns bokhyllor i världen. En pocket från 1970 med solblekt rygg. 59 år av solsken. Kanske är det så vi kan se tiden tydligast, i blekt färg och en svag doft av fuktig källare? Har ni läst *News From Nowhere* av William Morris? En utopi om framtidens lyckliga samhälle efter de stora klasskrigen på 1950-talet. Pengar är ett okänt begrepp, guld har inget värde, allt är gratis, inga skilsmässor, inget ägande, brottsligheten utdöd, inget produceras i onödan, slit för lön existerar inte, arbete för nöjes skull är lyckan. Livet står stilla i ett gyllene solbelyst nu, "the golden age before and after history", ett Shang-Ri-La i det grönskande ex-London. (Någonstans finns alltid de underjordiska fabrikerne). De senaste åren var kanske vårt utopia? Vi var lika lyckliga och spöklika som i Morris bok, för det finns ingen olycka att jämföra med, inget att längta efter eller sakna här i Bofastboendet med naggade MDF-bord och regelverk: "Glöm inte att andas", "Håll om varandra", "Mys". Vilka var vi? Vi drömde om att livet skulle börja, medan tiden flöt iväg med Netflix insomningsmusik och *The David Bowie Tribute* korsade klotet för 4:e gången, med det tunna vita hologrammet snyggt puffande på sina Gitanes, hyllad av säsongens starbots och oldstars.

Jag röjer och rensar, tvättar, sorterar, krossar och suddar. "Postcards and letters, t-shirts and sweaters, I lost them all..." Den gamla skolans idyller. Amatörmålningar med blanka sjöar, torp och hövolmar, målade under semestrar på 1940-talet, varför var jag så fäst vid dem? Brevpressen med ett nästan försvunnet barnfoto från 1800-talet, är det jag? En gullig keramikekorre av Tore Borg splittras mot golvet. När dog Steven Patrick Morrissey? Och Ringo Starr? Hans skägg vajar förevigt i Beatles-maskinen som nästa år ska släppa en ny dubbel, *The Green Album*. "Borne back ceaselessly into the past..." , nästan därinne finns drömmen kvar medan vattnet stiger. ■

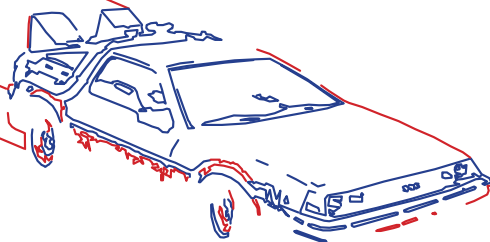
EN ÅDDESSÅ FRÅN STJÄRNORNAS ABYSS TILL PLACENTANS DRONKAMMARE

ELLER: UNDER STENKAKAN, CD-SKIVAN!

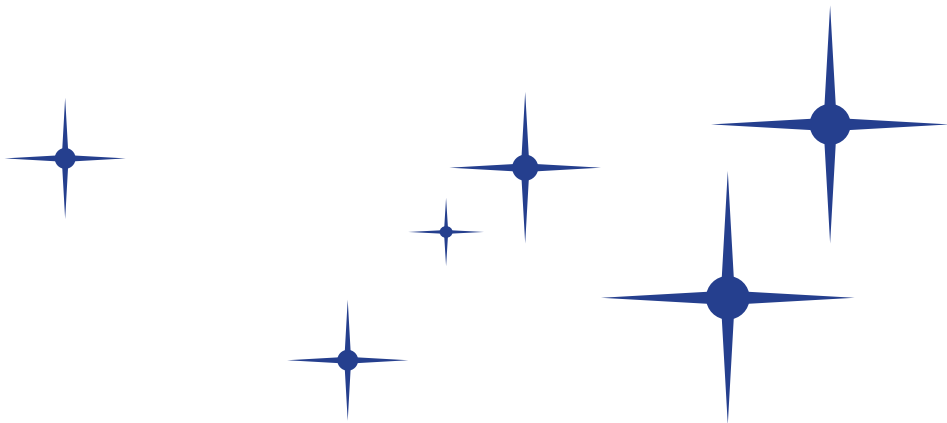
I det här soloäventyret, som utspelar sig under det som kommer att kallas det gladda 2020-talet, ikläder du dig rollen som utforskare av de kommande årens mest kuriösa musik genom att fara tillbaka i tiden. Beväpnad endast med ditt eget excentriska intresse (alternativt ointressanta excentricitet) och tåliga omdöme.

NAMN: HEROLF SMEDH

SYSSELSÄTTNING: SILLMJÖLKSDRICKARE ("DET GLITTRANDE I FISKENS FJÄLL SPEGLAS I MJÖLKENS STJÄRNVITA URSÄD OCH BLIR TILL EN KOSMISK KONKOKT ATT INTA VAR MORGON"). SAMLARE.

AV ANDERS SVEEN

DU STÅR PÅ EN PARKERINGSPLATS någonstans i utkanten av en småsvensk stad. Det är en mulen afton i april. En bit bort ligger ett mindre köpcentrum. Parkeringsplatsen är tom sänär som på två fordon. Till vänster om dig står en DeLorean. Du känner igen bilen som den Marty McFly reser i tiden med i filmerna från din barndom. Till höger står bussen Furthur, den skolbuss av International Harvester-modell som ofta rattades av Neal Casady och en gång köpts av Ken Kesey som ett färdmedel för hans gäng av muntra spelevinker. Borta på landsvägen kommer en ensam förare körandes.

Undersöker du om denna DeLorean är utrustad med Dr. Browns tidsresemack? Gå till 18.

Sätter du dig i Furthur och gasar iväg? Gå till 9.

Går du ut på landsvägen och liftar? Gå till 4.

9. Vägen ser ut att svänga och sedan smälta. Du gör en gir åt höger och Furthur planar fint iväg åt motsatt håll och liksom står stilla medan du ser åren susa förbi. **Gå till 2.**

18. 1997 blinkar din display ilsket när det slutar syratrippsblinka utanför vindrutan.

Kliver du ut för att se vilken bortglömd musik från 97 som du kan sammanställa och inspirera aspirerande artister med om 25 år? Gå till 7.

Försöker du ställa in bilens tidshoppangivelser till ett mer intressant år? Gå till 5.

4. Bilen stannar och du hoppar in. Därinnehålls, utöver föraren, en svanslös räv, en björn utan päls och en örn utan vingar. De är på väg till

Heartbreak Hotel där man håller konferens. Du hänger på och hjälper dina nya vänner göra en liten revolution genom att spränga hotellet, inklusive byråkrater, direktörer och militär, i luften. *Ditt äventyr slutar här.*

5. Några toner från DeLoreanens bilradio fångar ditt öra. Det låter vagt som Pork Queens "A bitersweet tale of desperate smalltown love and loss" och sobrilt söker du skruva in rätt anfrätt frekvens. När du tror att du hittat kanalen har den börjat spela Cerberus Shoals "Ding" istället. Du susar förbi flera år under de 18 minuter låten varar och du har just hamnat strax utanför 2002 enligt instrumentbrädan, när någon form av kombinerad kvittoskrivare/kommunikationsapparat börjar tugga. "För fax sake" muttrar du och börjar läsa vad det står. **Gå till 12.**

17. Du märker inte när du faller mot marken snabbare än din egen saliv. Samtidigt sätter sig massan i rörelse, 120 personer fast beslutna att få tag i ett exemplar av den stora Stare Case-boxen. 240 fötter trampar över inte så mycket din kropp som brutna ansikte och själ. "Et in Arcadia ego" hummar du svagt till melodin Ekorn satt i grannen. *Ditt äventyr slutar här.*

3. När nervtrådarna börjar spritta som ett Bill Orcutt-solo sträcker du på dig och ser en stor klunga människor stå samlade utanför köpcentret.

Somnar du om? Gå till 1.

Går du fram till folksamlingen? Gå till 10.

12. Det är en bekräftelse på en beställning du gör om flera år från vhf records i Virginia. De kommer att ha en kampanj med 20% rabatt på hela CD-sortimentet och du passar på att köpa två exemplar av varje. Om 10 år, under 2020-talet kommer du att resa tillbaka i tiden och sammanställa en CD-box med ett urval av artister från skivbolaget ifråga. "virginalien honk folxh - the wtf of vhf. A VHF records overview compiled by Herolf Smedh."

Denna låda som utkommer första gången 2002 och täcker åren 1997-2002, CD-eran, återupptäcks tio år senare och blir obeskrivligt inflytelserik och viktig för band som Arms form the Bow, en hyllning till den av Mick Flower och Neil Campbell ledda orkestern Vibracathedral ("Musiken gör en slags mental yoga åt dig medan du greppar fätöljarmstödet när temperaturen stiger och gravitationen sjunker"), Shu Fy Ra - ett band som inte spelar om de inte spelar hela dagen (inspirerade av Flying Saucer Attack/Roy Montgomery-inspelningen "The Whole Day") och den personlighetsklyvne Pigge Bodin, som tycks tro han är såväl Richard Youngs som Simon Wickham-Smith och vars visuella lo-fi påminner vagt om Pasolinis Canterbury Tales i sin folkliga amatörism. Samplingsbaserad kokkaffepsykedelik inspelat med endast rudimentära kunskaper och extremt låg volym.

Nöjd över att ha sammanställt en av 20-talet viktigaste musikantologier bromsar du in din DeLorean, kliver ut och sneddar över parkeringsplatsen mot din port. Därinifrån hörs babianskt bröt och mandrillmelodier över en stämma som kan vara både en schimpanskastrat eller en Fender Rhodes. Du gräver efter nycklarna. *Ditt äventyr slutar här.*

20. Furthur fluddrar vidare i en vertikal rymd-tidspendling. Just när det känns som bensinen börjar ta slut är det som dess färger läcker in i dina ögon och ett lösningsmedelspartitur liksom sänker dig in i ett lulligt bysans av ljuva toner. **Gå till 3.**

10. Du frågar några av ungdomarna längst bak vad som sker. Den som svarar är en man i femtioårsåldern med bröderna Dalton-mustasch och en Hototogisu-tshirt. "Record Store Day inne på

Hemköp. Jag är bara här för den stora Stare Case-boxen. 8 LP aldrig tidigare släppt skronk, förstå vad lönnfett." "Fast synd att de inte gjorde den på CD, vinyl är sååå kört" suckar en 25-åring intill dig. Du ser att hon har en pin med en sill på, och i oläsligt små bokstäver står det "Herolf Smedh - legendbaron". Du höjer ett finger, öppnar munnen, du yrslar till.

Stannar du kvar och köar till Record Store Day 2025? Gå till 17.

Går du tillbaka till Furthur och tryggheten? Gå till 20.

2. När du yrvaket vaknar till i förarsätet inser du att det är av att en parkeringsvakt knackar på rutan. Bussen står stilla på landsvägen en bit bort från parkeringsplatsen. Du får en bot för farlig parkering. **Gå till 6.**

1. Längst bak i bussen stoppar Daffy Duck om dig med en filt och läser högt ur Bananafish som goddagsaga. Den enda gången bussen stannar är för att plocka upp medlemmarna i Religious Knives, eller är det Twinsistermoon? Du inser att det kanske är ett nytt band som låter som dem, sluter ögonen och rullar vidare ut ur dig själv in i intigheten, och vet att du bara inte är var du ska vara utan även när. *Ditt äventyr slutar här.*

6. Du hör ljud i skymningen. De bär knappt över parkeringsplatsen som ledda av en sexåring med sin första drake.

Stannar du där du är för att inte störa den sköra symfonin? Gå till 19.

Undersöker du var ljuden kommer ifrån? Gå till 8.

15. Du stirrar på dem, och de på dig. Efter en lång stund av tyst kommunikation har ni kommit överens om att turnera runt i rikets alla portgångar och trapphus, hos fattiga som rika, från öster till väst och runt igen. Och igen. Och igen. *Ditt äventyr slutar här.*

8. I en spiraltrappa som leder upp till köpcentrets takhorisont sitter bandet Having Yolo Eyes och kackar i kör i något som låter som stigande och fallande shape note singing, fast som de kallar ap kappell ah! "Vi föreställer oss att vi alla är primater i någon form, och våra låten baseras på vår position i trappan" meddelar en av bandets ledare, Halle Pakpa. "Vår främsta influens är idén om den stora Stare Case boxen. Ingen av oss har hört den då den sålde slut på en timme på Record Store Day 2025. **Gå till 15.**

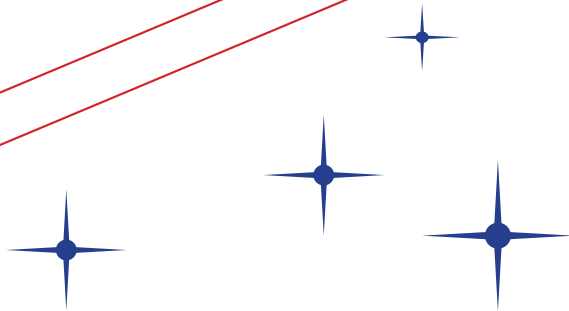
7. Du tillbringar sex dagar med att köpa CD-skivor från skivbutiker som är några år, månader, dagar från att slå igen.

Om du vilar på den sjunde dagen, gå till 13

Om du åker vidare till 1998, 1999, 2000 och 2001 och upprepar processen, gå till 11.

11. När du undersöker ett tips du får i glappet mellan 1999 och 2000 finner du ett av Stadsmisionens CD-förråd 20 år in i tidsrymden. Överläppssvettig av upphetsning tycker du dig skymta ett med glitterpenna signerat exemplar av Pluxus *European Onion*. Du ska försiktigt lirka ut den från mellan en Eminem och Ulf Lundell-dubbeln *Club Zebra* då en hel stapel av Eric Gadd, Thomas Rusiak och R.E.M:s *Up* faller över dig och du begravs levande. *Ditt äventyr slutar här.*

19. En DeLorean spränger plötsligt fram ur rymdsväven och rammar dig sidledes. Du flyger genom luften och har inte landat än. *Ditt äventyr slutar här.* ■

SPRINGTIME IN THE YEAR OF THE APOCALYPSE

LÖRDAG 30 MARS

Don't feel bad about sighing

*Parenthood in the United States has become
much more demanding than it used to be*

The police is beating back protestors

It's even worse today, Oscar

Vilket litet puritanskt idiotnäste Sverige är ibland

Får man skämta om politikens utseende?

Panic

*Retweeting this to stress that while headlines were about Muslim parent protests, there is a broader clash at play here, which is a more general interpretation of freedom of religion as a right that precludes the teaching of the *existence* of LGBT+ identities in UK society*

Batman fyller 80 år i dag

The performance was abysmal!

Unik rapport från ett sönderfallande minne

Ingen ska känna sig otrygg

Tärgas och stenkastning

En misstänkt efter hundratals kommentarer

Oetiskt för att inte säga osmakligt

*Mobilisation en baisse pour un acte xx
marqué par les interdictions de manifester*

La France passe à l'heure d'été en plein
débat sur le changement d'heure

What magic reveals about how our brains work

How a revolutionary idea became our go-to way of living

Växande problem

Total förvirring

SAMMANSTÄLLT AV ELIAS HILLSTRÖM

SÖNDAG 31 MARS

In a disaster-prone nation, what we can learn from these calamities could be of great significance for when the next crisis hits

Good morning

Viktig information om demokrati och kvinnors rätt

Drömmen om en konsumtion och produktion
som inte påverkar klimatet

There is a glass city in New York that feels rich

When travelling, it's important to
break out of your comfort zone

It's ugly. Repugnant, actually

Steve, mate, it's going backwards

Save Britain

Sunday skaters

A charlatan, a mountebank, liar, cheat – water cannons, bridges, limelight, an ego clothed in buffoonery, a moral vacuum, a drum beating populist who would say anything, anything at all to get what he wants

It turns out not to be a noble anti-
imperialist redoubt, who knew eh

Han verkar smart, men vet inget om politik

Därför fascineras vi allt mer av bedragare

Inbrottet är allvarlig terrorattack

Skeletten krasade under skorna när hon klev ut ur bilen

Lyfter från marken - och försvinner

Då slår vårvärmen till igen

Swamp monsters and unicorns take on Congress

It was madness

L'homophobie n'est pas du "folklore"

Riskerar stora förluster

Enormt hjälpbehov

Att injicera heroin är som att få en kram av mamma

*I've read things on Twitter and Facebook about myself
and others which is horrendous*

Nu är det nära

*Remember, kids, it's fine to commit a crime as long as
you've destroyed all the evidence*

BULLERJAZZ 2020

AV JONAS ELLERSTRÖM

I ETT AV ALLA TÄNKBARA temporala schemata steg Henry Georg William Parland, i stället för att dö i scharlakansfeber i litauiska Kaunas, in genom en tidsport och steg ut jämnt nittio år senare, i november 2020, i sin studentstad Helsingfors. Staden var en annan och ändå densamma; tidsanomalierna som orsakats av den tidigare så självmordsbenägne Henrys ovilja att dö hade gjort att det finska spritförbudet, instiftat bara några år efter frigörelsen från Ryssland 1917, ännu var i full kraft. Näja, full kraft hade det väl egentligen aldrig haft: rysk och estnisk vodka var, liksom whisky, inte svårt att få tag på i jazzålderns Helsingfors på 1920-talet.

Det var bara att med säker röst påpeka för servitrisen på Opris eller Kämp att man ville ha starkt te snarare än ordinärt te. Och när musikcaféerna, dansrestaurangerna (med eftermiddagarnas thé dansant) och hotellbarerna stängt fanns det andra, namnlösa ställen att gå till där inte bara starka drycker salufördes.

Som alltid födde begränsningarna vägar att kringgå dem; reglerna bar sina egna regelbrott med sig. I Helsingfors skedde detta öppnare än i Chicago och New York, polisen var beredd att se mellan fingrarna med det mesta och nykterhetsrörelsen stod maktlös. Följderna var dubbla. Mot förlusterna på individuell nivå (Henrys konstitution var svårt försvagad av alkoholism när han 22

år gammal drog på sig febern och egentligen skulle ha dött) stod vinsterna på det allmänna planet: nöjeslivet i Hesa nådde oanad livlighet under förbudstiden. Restaurangnäringen frodades, musiken och dansen blev hetsigare och klädmodet en angelägenhet av vikt för både män och kvinnor. Henry proklamerade "de vida byxornas program" i en av sina kortfattat expressiva dikter:

**BULLERJAZZEN VAR DET SENA
1920-TALET'S FLUGA I DEN FÖR-
MENT SORGLÖSA, AV VÅLD-
SAMMA SOCIALA SPÄNNINGAR
OCH POLITISKA MOTSÄTT-
NINGAR FYLLEDA HUVUDSTADEN
HELSINGFORS I DEN UNGA RE-
PUBLIKEN FINLAND.**

*De vida byxornas
program:
vi skall vara
mera kläder,
mindre människor,
och själen insydd i upp-
slagen.*

Det yttre snarare än det inre, det yttre (kläderna)

som ett skydd för det inre (själen). Programmet var tidlöst, Oscar Wilde hade proklamerat det på 1890-talet, Andy Warhol skulle komma att göra detsamma på 1960-talet. Men samtidigt fann som alltid tanken chockerande och var egentligen mycket tillfreds med att ha fått något nytt att förfasa sig över.

Och så var det musiken! Den stod och vägde mellan att underhålla och förarga: Max Kuttners insjungning av den tyska kabaréslagdängan "Ich hab' das Fräul'n Helen baden sehn!" till Fred Raymonds orkester blev en stor succé, men försäljningssiffrorna överträffades av dem för Nisses dragspelsorkesters moderniserade version av "Karelska jägarnas marsch". Men kanske var

också den instrumentala leken med marschen lätt ekivok, på samma sätt som sången om fröken Helen i badet: det trygga, konventionella var plötsligt tillåtet att skämta med, att med jazzens språk hotta upp. Henrys dikter bejakade det stilistiska och moraliska skredet, ställde sig i all sin eleganta, trötta blaserthet helt på förändringens sida. Strunt samma att dagstidningarna, Hufvudstadsbladet och Helsingin Sanomat, kallade den dekadens. De gamla nationalistiska och borgerliga idealen var på väg ut. För Henrys del kunde det inte ske snabbt nog.

Ideal-realisationen

– ni säger, den har redan börjat

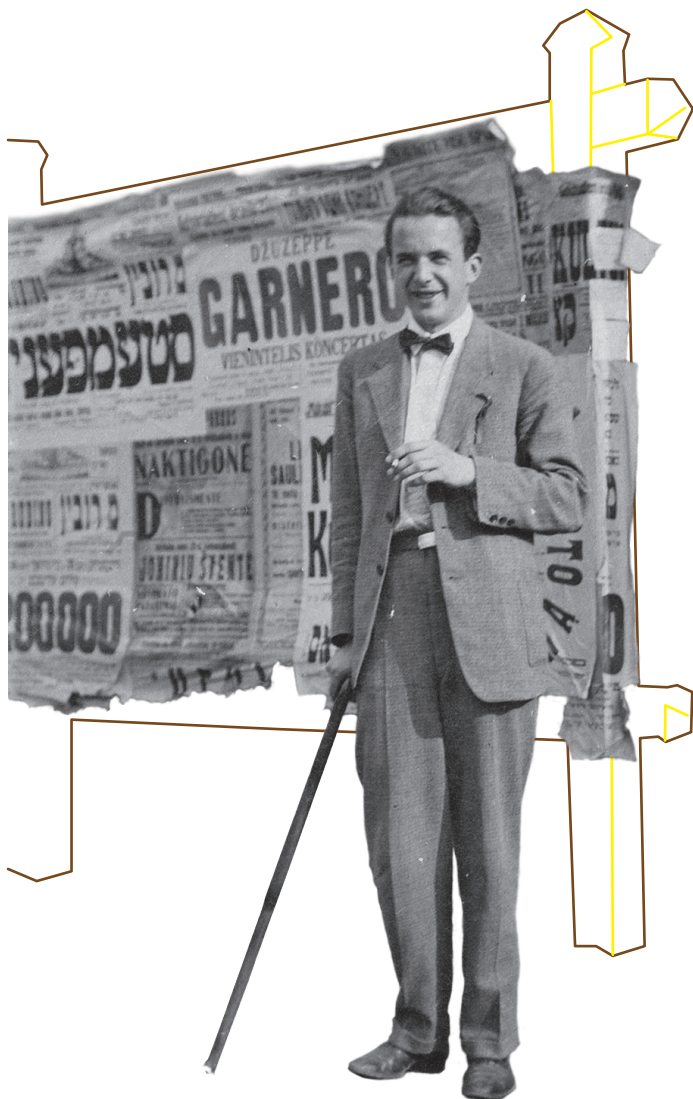
men jag säger:

vi måste ytterligare sänka prisen.

På eftermiddagen efter sin pånyttfödelse slog sig Henry ner på Fazers café på Glogatan 3, där det var lätt att känna sig hemma för en vilsen resenär på tidskarusellen. Gösta Juslén hade ritat huset och Jarl Eklund designat caféinredningen år 1930, innan den fulla effekten av den amerikanska börskraschen ännu nått Finland, men då hade

Henrys föräldrar redan skickat iväg sitt svarta får till konsulatstjänstgöring i Baltikum. Den arkitektoniska modernismen har i Helsingfors som på andra ställen blivit kulturminnesmärkt, och Henry kunde för ett ögonblick befinna sig både i förra seklet och i det instundande 2020-talet. Det tog rentav flera minuter innan han blev medveten om att det inte var Max Kuttner som sjöng över caféets högtalarsystem och att texten inte var på tyska, utan att en komisk sångare med överdriven brytning kraxade fram den en gång småfräcka refrängen som "Jag fröken Ellen sett i badet".

Det skrälliga soundet och de stora musikaliska gesterna hos M.A. Numminen kände han igen, tiden kunde ha stått stilla i nittio år. Då som nu hade etiketten melujatsi gått att sätta på inspelningen: ordet betyder ordagrant översatt bullerjazz och har sitt ursprung i den tyska termen Lärmjazz. Musiken kom från Berlin, från kabaréer och nattklubbar, och hade inte mycket med ursprunglig jazz att göra. De svarta musiker som anlant med de amerikanska regementena till England och Frankrike från 1917 hade inte fortsatt vidare österut. Kunskapen fanns helt enkelt inte på Operakällaren och Palladium i Helsingfors, bara viljan att plocka upp något vagt bekant som etablissemanget fann störande och utmanande. Man slog med kastrullock, tutade

i bilhorn och svärtade ansiktena med kork, det lät högt och mycket och under den cirkusartad komiska ytan fanns drömmen om ett intensivare liv, en friare sexualitet. I en tidig dikt från 1925 hade Henry rimmat: ”Högre, högre må det trummas, / högre må det visslas, tutas. / Vi vill glömma och berusas, / Livet måste njutas, njutas.”

Bullerjazzen var det sena 1920-talets fluga i den förment sorglösa, av våldsamma sociala spänningar och politiska motsättningar fyllda huvudstaden Helsingfors i den unga republiken Finland. Också dirigenten Paul Whitemans orkesterjazz, hans i eftervärldens ögon urblekta version av musiken från New Orleans och St Louis, gjorde sig hörd per stenkaka men kunde inte konkurrera med inhemsk levande melujatsi när timmen blev sen. Jazzens diktatur kallade Henry Parland fenomenet i en tvåradig dikt. Ordsammanställningen var bara ett av många sätt som han visade sin svalt distanserade, utstuderat provokativa attityd på:

*Jazzens diktatur – ny form av katolicism.
Jag har sett ettusen byxveck flaxa av taktkänsla.*

Katolicism betyder renlärighet i sammanhanget och har ingen omedelbar religiös koppling. Men ändå kunde man fråga sig: menade den epigrammatiske poeten allvar eller var han ironisk? Henry hade ingen tanke på att avslöja det, iakttagelsen kom först, ställningstagande var en annan sak. Han såg sig som en tidsandans registrator, han var en kamera, den Zeiss-Ikon 6x9 med ljusstyrka F7,63 som spelar en så viktig roll i hans i Kaunas skrivna roman *Sönder*. Men historien lärde så småningom människorna att kameran aldrig är neutral, att fotografens beskäringar av omgivningen oundvikligen kommer att utgöra koncentrat av tidens stämningar och idéer, av dess glittrande föremålsvärld och glåmiga förmiddagsljus.

Till människorna i Helsingfors förhöll sig Henry till synes avvaktande, eller helt enkelt med svårövertunnen blyghet. Alkoholen blev ett oanat destruktivt sätt att närma sig en lockande gemenskap. I Kaunas, på andra sidan Finska viken, öppnade sig möjligheten till kärlek, men då var det för Henrys del redan sent på jorden. Han skrev med ett djupare engagemang om tingen omkring sig, om föremålens förbisedda existens. Tidens neon-

reklam och varuhusskyltfönster ställde dem i nytt ljus, och de svarade med att – för honom liksom för Wilde och Warhol – stråla ut förförisk lockelse och glädje. De moderna tingen besatt en ny, positiv idealitet: ”Sakernas idealism. Bilringarnas, strumpornas, hostpastillernas. De älskar livet, deras ytlighetshymn för mot djupare sammanhang. Omedelbart som en kravatt – då saxofon i livets jazzband!”

Sången om fröken Ellen hade skrällt slut, och andra musikstycken fyllde utrymmet mellan de dekorerade väggpanelerna och höga pelarna i

Café Fazer. Spellistans inslag av nostalgi hade passerats, men Henry kände på ett egenartat, déjà vu-artat sätt igen 2020-talets musik, även om instrumentklangerna var dittills okända för honom. Det var attityden han noterade, den i grunden kommersiellt betingade eklekticism som vi skulle vara beredda att kalla fejk om vi ställdes inför en inspelning som "Asfalttikukka" med Ture Ara och Suomi Jazz Orchestra från 1929. Men det var den första finska schlagern som utspelar sig i en stad, den har på sin kulturella nivå samma betydelse som Baudelaires prosadikter i Le Spleen de Paris. "Asfalttikukka" såldes i 27 000 exemplar, nästan lika många som operasångaren Aras första schlagerhit från tidigare samma år. Men till den sorgtyngda kärlekshistorian "Emma" angavs ackompanjemanget vara av Dansorkestern Suomi och sången byggde på en folkmelodi. Tidens hjul snurrade snabbt.

Och stilblandningen, chansningarna, det inspirerade fusket var en avgörande faktor i detta. Här fanns plats för taktkänsla men faktiskt inte för renlärighet. Den lyhörde och uppmärksamme, återfödde Henry Parland förstod där han satt vid sitt bord att allt gått varvet runt, att idealen på nytt realiserades ut.

2000-talets populärmusik har vid det här laget inget att göra med ismer och ett stilskitte per decennium, ännu mindre med begrepp som äkthet. Retrofenomen som americana eller lätt sekteristiska, regeltroende inslag i helhetsbilden som improv och världsmusik bekräftar egentligen bara det rådande tillståndet. De är ju med sin

hembygdsgårdskaraktär i grunden fejk, artificiella skapelser. Därmed inget sagt om musikalisk kvalitet. Men: i samtidens kaos råder fria kopplingar mellan alla tidigare separata uttryck. Ingen ny, globalt dominerande musikstil i tidigare mening (1950-talsrock, 1960-talspop, psykedelia, progressive, punk etc) har framträtt sedan hiphop och ser inte ut att göra det heller.

Att blicka tillbaka på det gångna decenniet ter sig 2019 lika futilt som att förutspå nästa trend. Den kommer inte att vara annat än en skumflaga

på tidens yta, den tid som inte längre låter sig beskrivas som en ström utan snarare som en virvel. På gott och ont är den historieupphävande eklekticismen här för att stanna. Den passar

informationsteknologin och den nyliberala ekonomin som hand i handske, och om den berövar skivsammlaren och listnörden trygghet och överblickbarhet så kan den ge nuet en förhöjd glans. Rentav en annan dimension: ytlighetshymnen kan föra mot djupare sammanhang. Men det blir vars och ens sak att upprätta förbindelsen med dem.

"Fröken", sade Henry och lutade sig lätt framåt. Övertygad om att parallellerna mellan 1930 och 2020 skulle räcka till, att den mänskliga uppfinningsrikedom som skapat bullerjazzen skulle ha nedmonterat även nygamla regelverk, frågade han: "Jag noterar att menyn inte upptar alkoholhaltiga drycker. På min tid – den är inte så avlägsen – var det vår vana att beställa starkt te. Nog är det ännu möjligt?" ■

**"JAG NOTERAR ATT MENYN INTE
UPPTAR ALKOHOLHALTIGA DRYCKER.
PÅ MIN TID - DEN ÄR INTE SÅ
AVLÄGSEN - VAR DET VAR VANA
ATT BESTÄLLA STARKT TE. NOG
ÄR DET ÄNNU MÖJLIGT?"**

Källor: Henry Parlands *Dikter*, första delen av hans samlade skrifter i fyra band, utkom redigerade av Per Stam år 2018. Stam har också sammanställt en spellista på Spotify med musik som Parland nämner eller bör ha hört. Romanen *Sönder* ska läsas i den av Stam utgivna versionen från 2008, som är tillgänglig i pocket. Agneta Rahikainens *Jag är ju utlänning vart jag än kommer. En bok om Henry Parland* (2009) ger bra biografisk information och har ett underbart bildmaterial. Fredrik Hertzbergs biografi över Gunnar Björling, *Mitt språk är ej i orden* (2018) berättar fint om relationen mellan de två poeterna.

100 ÅR BAKÅT OCH 10 ÅR FRÅMÅT

AV ELIAS HILLSTRÖM

"[...] it was the season of Light, it was the season of Darkness, it was the spring of hope, it was the winter of despair, we had everything before us, we had nothing before us"

Charles Dickens

"den som minns framtiden / kan inget göra"

Johan Jönson

JAG HAR ETT TYDLIGT MINNE av när jag kom i kontakt med The Caretakers musik första gången. Så tänkte jag. Jag minns att jag laddade ner *Selected Memories From the Haunted Ballroom* från Souleseek någon gång strax efter millennieskiftet, läste om den på nätfanzinet Tangents. Men så var det inte alls. Letar i både mitt eget minne och i de digitala arkiven, stämmer av med händelser, kalendrar och google men det är självklart någonting som inte stämmer. Den där texten hittar jag aldrig. Var det egentligen en av Mark Fishers texter på k-punk skriven flera år senare? Allting flyter ihop och isär och blir plötsligt mer och mer osäkert.

Så här kanske det på sätt och vis alltid har varit. Även om jag tror att de senaste 20 årens stora medie- och informationsteknologiska förändringar ställt in skärpan lite annorlunda och fått oss att gå miste och tappa bort på lite andra sätt än tidigare. Det handlar om minnen man tror sig ha men som sedan aldrig vill bli riktigt tydliga och klara. Någonting som glömts bort men som sedan återkommer med full kraft när man minst anar det. Minnen av stämningar som spökliskt ligger där under ytan och bubblar och då och då gör sig påmindra på mer eller mindre skrämmande vis.

Under sitt The Caretaker-alias använder Jim Kirby sig av jazz- och ballroom-musik av olika slag från 1920- och 30-talet, vänder och vrider på den och hittar mellanrummen och skavsåren, bruset och brutaliteten. Även i de vackraste av valser. Mellankrigstidens musikaliska mardrömmar.

Fredstidens anomali. Det värsta hade redan hänt så varför skulle det inte kunna bli ännu värre?

Men allra mest handlar The Caretakers musik förstås om vår tid, de två senaste decenniernas vindlande vortex. Tiden mellan Caretakers första släpp med just *Selected memories from a haunted ballroom 1999* och de senaste tre årens sex olika upplagor av *Everywhere at the end of time*. Digitalitetens dimmiga dagar. Allting snurrade så fort att det nästan ingav känslan av att vi stod stilla. Och att det tvärtemot (är det inte alltid så?) vad tidens påhejare en gång hävdade så innebar Internet och digitaliseringen glömska och förvirring. Inte informationstillgänglighet. Ingen har längre ordning på sina papper för några papper finns inte. Det var istället en hårddisk och en blogg eller en domän som för länge sedan slutat existera eller uppdateras. Att någon gång i framtiden dokumentera dessa år kommer att kräva ett gediget arkeologiskt arbete. När sladdarna dragits ut finns det förhoppningsvis några människor kvar att prata med i alla fall. Det är på deras svajiga minnen vi kommer att behöva förlita oss. Allting försvinner hela tiden, allting måste återuppträffas.

The Caretakers musik blir här det enda rimliga soundtracket. Någonting som vrider tiden ur led. Någonting som välter omkull förväntningarna på både framtid och samtid. Musik som i sitt knastriga vaggande är som gjord för att somna till och drömma om, minnas och tappa bort. Allting är förgånget. Nu är det dags igen. Vi kan bara inte komma ihåg hur.

Glömskan som ett möjligt sätt att också bli fri på något sätt, från alla minnen, alla bomber. Detta eviga 1900-tal som loopas om och om och om igen. Går det att börja om på nytt?

Även Roxy Music och Bryan Ferrys musik handlar ofta om drömmar och gångna tider, förflutna fantasier, andra vägar och minnen. Gnistrande gånger bort från grå tristess och gruvdamm. I olika former och varianter. Redan vid debuten 1972 hävdade Roxy Music att de spelade 1920-talets och 1980-talets musik. Gammal glamour och framtidens fantastik.

På några av sina senaste skivor har Ferry tagit allt detta ytterligare ett steg. I ljudbild och spelsätt helt och hållet försökt återskapa 1920-talet. Och lyckats rätt bra. Fått det nya att låta 100 år gammalt för att sedan återuppta gamla sånger och liksom göra covers av sig själv. Ett synnerligen envetet sätt att försöka bända upp tiden och öppna upp historien.

Redan den 20 år gamla skivan *As time goes by* var ett steg på vägen men i och med *The Bryan Ferry Orchestra* på skivorna *The Jazz Age* och *Bitter-Sweet* från 2012 och 2018 är tidsmaskinen fullbordad. Här går det att snubbla fel och verkligen höra och tro att detta är 1928. Rummet är mindre, trumpeterna och klarinetterna närmare och lik-

som burrigare. Det finns fortfarande en möjlighet att hitta tillbaka känns det som. Även om det är en hägring. Som melodin till "Love is the drug" och "Avalon" också avslöjar efter några takter.

En anledning till att både Ferry och Kirby vänder sig till 1920-talets musik kan mycket väl vara det där magiska skimmer som tiden innan andra världskriget fortfarande har. Hur såg det egentligen ut? TV-erans musik har filmats och spelats in och bandats och flimrar

förbi oss ständigt. 1920-talet vet vi inte lika mycket om. Hur rörde man sig egentligen? Hur pratade man och vad var de sa till varandra? 1920-talet är inte sönderkört i retromanens skördetröska, inte som 1960-talet och -80-talet, inte lika tydligt framför dina ögon. Istället är det fortfarande mer skimrande romantiskt i romaner av Evelyn Waugh, F Scott Fitzgerald och Virginia Woolf. Ställen där fantasin fortfarande får spelrum.

Går man tillbaka 100 år kan man också få syn på hur allt hade kunnat ta en annan väg. Hur möjligheterna fortfarande skymtar långt där borta. ■

**THE CARETAKERS MUSIK BLIR HÄR
DET ENDA RIMLIGA SOUNDTRACKET.
NÅGONTING SOM VRIDER TIDEN UR
LED. NÅGONTING SOM VÄLTER OM-
KULL FÖRVÄNTNINGARNA PÅ BÅDE
FRAMTID OCH SAMTID.**

MUSIKÅRRET 2025

AV MATTIAS JONSSON

Nyårsdagen 2026. Det är en kristallklar men samtidigt stekhet förmiddag. Skriftställaren **MATTIAS JONSSON** möter Sveriges sista musikjournalist, **ATLAS COPCO**, som med "en höks ögon och en delfins öron" hårdbevakat trender och tendenser inom såväl svensk som internationellt musikliv de senaste åren. Mötet sker i foajén till Kulturhuset Esrange, några mil öster om Kiruna.

MJ: Har du några exempel på musikaliska höjdpunkter från Sverige?

AC: Absolut! Gotländska Persona Rock har ju varit aktiva ett tag. Jag har följt dem och lyssnat på deras verk sedan starten men det är först nu som jag tycker de har hittat sin djupaste raison d'être. "Tystnaden", det senaste stycket, är verkligen i särklass. Så lågmäld och intetsägande att det nästan känns exotiskt. Alltså... folk har ju försökt skapa tystnad förut, det är inget nytt, men försöken har ofta blivit ganska patetiska.

MJ: Visst var det under sommaren 2021 som digital tystnad blev helt omöjlig att uppnå?

AC: Ja, precis. Sedan dess tycker jag mest att det uppstått ett nostalgiskt tillbakablickande och en ärligt talat ganska trångsynt kommunikation kring detta. Folk som längtat tillbaka till en svunnen tid utan brus i alla kanaler. En tid de minns som fantastisk men som naturligtvis inte alls var oproblematiske.

"Tystnaden" bryter ny mark och är idag, som jag ser det, det närmaste man kan komma den där totala frånvaron av ljud som ändå existerade och var självklar under 10-talet och en bit in på 20-talet.

MJ: Jag har ju hört talas om tystnad och så, minns såklart hur det var när jag var yngre. Men det gick väldigt snabbt när jag började glömma vad ordet tyst verkligen står för. Jag impone-

ras av hur synbart enkelt Persona Rock lyckas fånga in så pass komplexa processer i sin musik.

"Tystnaden" blir i det här sammanhanget en slags förvrängd version av science fiction. Musik som skapar en vision om en möjlig framtid, baserad på vår gemensamma historia.

Vad anser du om det formatlösa? Jag tänker både på själva begreppet och på dess konsekvenser.

AC: Ja, det är en intressant fråga. Själva ordet talar ju om egenskaper och former som musiken inte innehar, vilket känns klart befriande. Sedan tycker jag nog att det formatlösa snabbt övergick till att bli något abstrakt i folks medvetande. Det finns en gråzon där. Javisst, musiken är formatlös, det är ju sant. Men den finns också där i rummet och i tiden – och har betydelse i folks liv.

Många tenderar att blåsa upp det hela, de talar gärna om det "abstrakta" och det "sinnliga" fast de egentligen menar det "formatlösa". Dessutom: det tar nog åtskilliga år innan den normala lyssnaren kan avgöra skillnaden mellan strömmande och strilande musik. Och förstå konsekvensen av skillnaden.

MJ: Tiden rinner iväg här. Atlas Copco, stort tack för din uppmärksamhet!

AC: Tack själv, Mattias! ■

THE SHOCK OF THE NEW

55 NAMN FÖR 20-TALET

ELLEN ARKBRO CHARLES PAUL "CHAZ" BELL HANNA
BENN KATIE BOUMAN ELIS BURRAU TAJA CHEEK
COCAINEJESUS A. G. COOK CARLA DAL FORNO
HANNAH DIAMOND NUBYA GARCIA GIRL RAY PEGGY
GOU JENNY HOLLINGWORTH STINE JANVIN FREJA
JULIANE KILO KISH KING KRULE JULIA KWAMYA
STEVE LACY LUKE LAURILA YUNG LEAN RAVYN
LENAE FELICIA LINDGREN KAJSA LINDGREN LITTLE
SIMZ ÉDOUARD LOUIS SHEILA MAURICE-GRAY MOOR
MOTHER BRYAN MÜLLER ISABELLA NILSSON NONAME
KEVIN O'NEILL BOY PABLO PELUCHÉ BROOKLYNN
PRINCE HANNA RAJS LUNDSTRÖM MORIAH ROSE
PEREIR HARRIETTE PILBEAM RANDIGA RUT BENJAMIN
REICHWALD BURCU SAHIN LINDA SJÖQUIST VINCE
STAPLES MATT STEPHENSON KLARA STIRNER KIRIKO
TAKEMURA GRETA THUNBERG TYLER, THE CREATOR
CLEA VINCENT OCEAN VUONG ROSA WALTON TIERRA
WHACK MALIN WÄTTRING RAMONA ANDRA XAVIER

**EN NY SORTS
KOMMUNIKATION**

VASSA TÄNDER
#8

PETTER HERBERTSSON & ELIN FRANZÉN

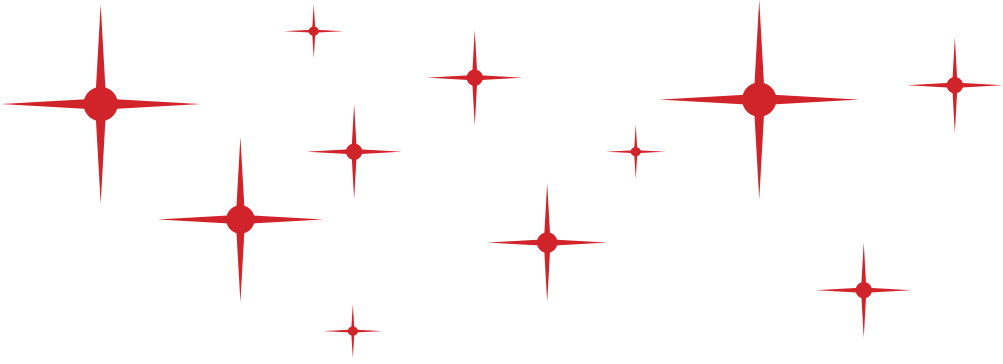
**EN NY SORTS
KOMMUNIKATION**

2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029

VASSA TÄNDER #8
PETTER HERBERTSSON & ELIN FRANZÉN MALMÖ/STOCKHOLM 2019
MASTRING ANDREAS TILLIANDER FORM & TEXT ELIN FRANZÉN
BCNVT.BANDCAMP.COM

Det som har hänt är att
kommunikationen
sköter sig själv.
Tekniken är välutvecklad
men ännu mycket svår
att behärska i den
mänskliga världen.
Övriga världen
kommunicerar
obehindrat.
Maskrosor med
telefontrådar,
radiovågor med regn,
billarmet på icaparkeringen med
berggrunden där under.
Världen är lyhörd för
signaler
och rytmer fortplantas
över långa avstånd.
En syrsa gör försök
att vända sig mot
människor ibland,
de är inte mogna.

*På 2020-talet är mycket som förut, men också annorlunda. Kassetten
En ny sorts kommunikation innehåller tio ljudspår som ger prov på
det som kommer, år för år, men som sannolikt går människorna förbi.*

2020

BLÄCK-CHARM
NOSTALGI
VASSA-TÄNDER

